

... והעריך הכהן אותה ... ואם גאל יגאלנה
 "... **בבעלי מומין** — הטמאים להקרבה —
שנפדין, הכתוב מדבר.

אתה אומר: הכתוב מדבר **בבעלי מומין**
שנפדו, או אינו אלא בבהמה טמאה — כגון
 סוס וחמור — **ממש** הכתוב מדבר, שאם
 הקדישם הרי הם נפדים היות ואין מין זה
 ראוי לקרבן, אבל בהמה הראויה להיות
 קרבן אינה נפדית אפילו כשהיא בעלת מום?

כשהוא אומר [שם פסוק כז]: **"ואם בבהמה**
הטמאה ופדה בערבך", הרי בהמה טמאה
 ממש כבר אמורה, הא מה אני מקיים
 [בהכרח צריך לפרש] **"ואם כל בהמה**
טמאה" **בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר.**

יכול יפדו אפילו על מום עובר, תלמוד לומר
"ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו
ממנה קרבן לה", ללמד: **מי שאינה קריבה**
לה' כל עיקר, יצתה זו שאינה קריבה היום,
וקריבה למחר לכשיעבור המום.

הרי מצאנו שקראה התורה לבעלת מום
 "בהמה טמאה".

מותיב רב הונא בר מנחם לשמואל מן
הסיפא של משנתנו:

ומקשינן: והרי **פשיטא** היא, כי הרי **קדושת**
הגוף נינהו, וקדושת הגוף אין לה פדיון!?

ומשנינן: **איצטריך** התנא להשמיענו שאין
 להם פדיון, כי **סלקא דעתך אמינא:**

הואיל ומצינו לבעל מום דאיכרי "טמא"
כדמפרש ואזיל, אם כן טמא נמי כבהמה
בעל מום דמי, דאף על גב דקדוש קדושת
הגוף, כי נפיל ביה מום מיפריק [אם נפל בו
מום הרי הוא נפדה], והייתי אומר:

הני נמי — אף שנתקדשו קדושת הגוף —
ליפרוק, כיון שנטמאו.

קא משמע לן, דלאו כי האי טמא קרייה
רחמנא לבעל מום [לא לטומאה באופן זה
 קראה התורה "בעל מום"],

דמכלי שרת לא אשכחן דמיפריק [לא מצינו
 דבר שנתקדש בכלי, שייפדה].⁽¹⁾

שואלת הגמרא: **ובעל מום היכא איכרי טמא**
[היכן מצינו שבעל מום נקרא טמא]?

ומשנינן: כי הא **דתניא:**

כתיב [ויקרא כז יא]: "ואם כל בהמה טמאה

משמע שעיקר התירוץ הוא, דאחר קידוש בכלי
 שרת אין פדיון; וראה קרן אורה.

ב. כתב רש"י: לא אשכחן דבר דמיפריק
 לאחר שקדש בכלי שרת, ואפילו בהמה בעלת
 מום שנאמר בה פדיון, לאחר שקידשה בכלי
 כגון ששחט לא אשכחן בה פדיון.

ותמה בקרן אורה: מה ענין זה לקדושת כלי
 שרת, וכי בעל מום [שאינו ראוי לקרבן] הסכיך
 מקדשה!?! ולא יישב.

על עופות, אבל עצים ולבונה וכלי שרת מטעם
 אחר הוא.

1. א. נתקשו האחרונים בלשון הגמרא,
 שתחילתה "דלאו כי האי טמא קרייה רחמנא
 לבעל מום" משמע, שטמא אינו נחשב כבעל
 מום, ומסופה משמע, אפילו אם היה טמא חשוב
 כמו בעל מום, מכל מקום לאחר שנתקדש בכלי
 שרת שוב אין לו פדיון; ועל כל פנים מרש"י

אלא לאו, בהכרח לפרש, שהטעם בעצים לבונה וכלי שרת שאין נפדים, הוא משום דטהורין בעלמא אין נפדין ואפילו כשלא קדשו קדושת הגוף, (3) והני — עצים לבונה וכלי שרת שנטמאו — נמי אין נפדים, כי אף על גב דנטמאו כטהורים דמו שאין נפדין, ומשום:

דעצים — כיון שאינם אוכל — מן הדין היה שלא יקבלו טומאה כלל, וכל טומאתם הוא משום ש"חיבת הקודש" מכשרתם, (4) ואם כן כל כמה דלא משפי [משפשי ומייפה] להו לגזירין לעשותם ראויים לעצי המערכה לא מיתכשרי לקבל טומאה. (5)

העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון, שלא נאמר פדיון אלא בבהמה.

והרי בשלמא עופות אינם נפדים משום שקדושת הגוף נינהו, ולא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה.

אלא עצים ולבונה שעדיין לא קידשם בכלי וכלי שרת — שכל אלו אינם קדושים קדושת הגוף — כשנטמאו ליפרקו [יידון]? כי על אלו אין שייך את הטעם "שלא נאמר פדיון אלא בבהמה", דזה שייך דוקא בדבר שהוא קדוש קדושת הגוף, אבל אלו שאינם קדושים קדושת הגוף, למה לא יידו? (2)

3. א. בגמרא לא נתבאר מאיזה טעם אין נפדין לדעת החולקים על שמואל, ואם הוא דין דאורייתא או דין דרבנן; ובקרבן אורה נראה, שדין אחד הוא עם הדין המבואר בברייתא בהמשך העמוד "המתפיס תמימים לבדק הבית אין פודין אותן אלא למזבח", [וחידוש הוא, כי אף בכלי שרת שאינו למזבח מבואר כאן שאינו נפדה]; וראה בכל זה במשנה למלך פרק ה מערכין, בזבח תודה, בטהרת הקודש, בחזון איש פרה סימן ג ובנתיבות הקודש.

ב. בטהרת הקודש האריך לבאר את לשון המשנה "שלא נאמר פדיון אלא בבהמה", לפי המבואר כאן שטעם זה אינו שייך אלא בעופות, ראה שם.

4. כדילפינן בזבחים לר א מקרא, שעצים ולבונה הכשרו לקבל טומאה משום חיבת הקודש.

5. לשון רש"י הוא: והני מילי כי משפי להו: מנסרין ומייפין לגזירים לבקעיות יפות; וזה צריך תלמוד, כי אטו גזירים שאינם משופין אינם כשרים לעצי המערכה?!

2. א. כתב רש"י: עופות קדושת הגוף נינהו, דהן עצמן קריבין, ואין צריכין קדושת כלי; אלא עצים ולבונה שלא קידשם בכלי וכלי שרת כי נטמאו ליפרקו, דהא לאו קדושת הגוף נינהו אלא מכשירי קרבן הם; וראה תשובות הרשב"א חלק א סימן לא, דמבואר מדבריו, שעל כולם אומר רש"י שמכשירי קרבן הם, וראה במנחת אריאל; [ומה שכתב רש"י "דהן עצמן קריבין ואין צריכים קדושת כלי", דמשמע: היות והן עצמן קריבין ואינם מכשירי קרבן לכן אינם צריכים קדושת כלי — צריך ביאור, וכי בזה הדבר תלוי, והרי מנחות ונסכים שהן עצמם קריבים וצריכים קדושת כלי?].

ב. בדין המבואר כאן בכלי שרת שאינו קדוש קדושת הגוף ומן הדין היה שייפדה, ראה בטהרת הקודש מה שהביא לתמוה על זה בשם התוספות במעילה ובערכין, ומה שכתבו בזה; וראה חזון איש פרה סימן ג ס"ק א ד"ה ומסקינן, שצידד לומר, דמיירי בכלי שרת קודם שנתחנכו לעבודה, וראה עוד בחזון איש, מנחות סימן ל ס"ק א.

אי שמייעא ליה לשמואל [אילו היה שומע שמואל] — שאמר: אפילו טהורים נפדים — הא דתניא:

המתנים תמימים [המקדיש בהמות שאין בהם מום] לבדק הבית אין פודין אותן אלא למזבח, שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם, הוה הדר ביה [היה חוזר בו], שהרי המנחות והנסכים ראויים הם למזבח, וצריך לפדותם למזבח דוקא.

דוחה הגמרא את דברי רב פפא:

ולא היא כדרב פפא, כי לעולם שמייע ליה לשמואל ברייתא זו, ומכל מקום לא הדר ביה, כי הברייתא מטעם אחר היא שאמרה לא לפדות תמימים שהקדשו לבדק הבית:

שהרי לא אמרת התם — גבי עצים לבונה וכלי שרת — כיון דלא שכיחי לא מיפרקי [היות ואינם מצויים אין פודים אותם מדרבנן] —

הכא גבי בהמה תמימה נמי, כיון דשכיחי מומין דפסלי בבהמה [היות ומצויים מומים שפוסלים בבהמה] דהרי אפילו בדוקין שבעין⁽⁷⁾ נמי פסלי, הילכך לא שכיחי בהמות תמימות, ולכן מדרבנן אין פודים אותם אלא למזבח; ואינו ענין למנחות ונסכים שהם

ולבונה נמי שאינה אוכל ומשום חיבת הקודש מקבלת היא טומאה, אם כן כל כמה דלא קידשה בכלי לא מיתכשרה לקבל טומאה.

וכלי שרת נמי אף על גב שהוא מקבל טומאה, מכל מקום כמו טהור הוא לענין זה שלא ייפדה, הואיל ואית להו טהרה במקוה.

ואם כן מוכח שטהורים אין נפדים, ותיקשי לשמואל!?

ומשנינן: לא, לעולם אימא לך: טהורין בעלמא נפדים, והני עצים לבונה וכלי שרת — הטעם שאין להם פדיון ואף על פי שאינם קדושים קדושת הגוף הוא מדרבנן משום דלא שכיחי [אינם מצויים], ואם היה הדין שאפשר לפדותם, כי אז היה פודה אותם לחולין ולא היו אלו מצויים לעבודה.⁽⁶⁾

ומשנינן: בשלמא לבונה וכלי שרת אכן לא שכיחי, אלא עצים הרי מישבח שכיחי!?

ומשנינן: עצים נמי, כיון דאמר מר: כל עין שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח, הילכך לא שכיחי, ולכן אין פודים אותם.

אמר רב פפא:

שאם נאמר שהוא פודה אותם, כי אז יבואו לפדותם אף לחולין, ולא ימצאו אלו לעבודה; כן נראה לכאורה.

7. יש אומרים שהוא הנקרא קטרקט; אך בגיטין גבי מעשה דבר קמצא מבואר שהוא מום שניתן לעשותו במכוון, ואם כן אין זה קטרקט.

ובתוספות מבואר, דהוא משום שהגרזן הוא כלי שרת, ונראה מלשונם שהבינו כן גם ברש"י, ראה שם.

6. נתבאר על פי לשון רש"י; והיינו, שמעיקר הדין היה לנו לומר שייפדו אך לא יפדו אותם אלא למזבח, ובאמת אין אומרים כן אלא שלא יפדו כלל, ולזה נתן רש"י טעם, כי אמרו חכמים

נפדים כיון דשכיחי.

רב כהנא אמר דלא כשמואל, אלא:

מנחות ונסכים — שלא קדשו בכלי — כשהן
טמאין נפדין, טהורין אין נפדין.

וכן אמר רבי אושעיא: טמאין נפדין,
טהורין אין נפדין.

איכא דאמרי, רבי אושעיא אמר:

אפילו טהורין נפדין וכדשמואל.

רבי אלעזר אומר:

כולן [כל המנחות] כשהן טמאין נפדין
וכשהן טהורין אין נפדין, הוין מעשירית
האיפה של מנחת חוטא [שנתחייב בקרבן
עולה ויורד, והוא בדלי דלות שמביא מנחה],
שהיא נפדית אפילו כשלא נטמאה —

שהרי אמרה תורה [ויקרא ה] בפרשת קרבן
עולה ויורד: "מחטאתו" "על חטאתו", ומזה
למדנו בכריתות כז ב, שאם היה עני והפריש
עשירית האיפה והעשיר — יפדנה ויוסיף
עליה מעות ויקנה כבשה או שעירה, הרי
מבואר שמנחת חוטא נפדית ואפילו כשהיא
טהורה. (8)

הגמרא מביאה מימרא נוספת של רבי

אושעיא, ובהמשך הסוגיא מתקשרות שתי
המימרות.

אמר רבי אושעיא:

שמעתי, שאם פיגל במנחה ונאסרה על ידי
זה בהנאה, לרבי שמעון — המובא בהמשך
הסוגיא — אינו מטמא טומאת אוכלין, אינו
מקבל טומאה כשאר אוכלים.

דתנן: (9)

הערלה וכלאי הכרם שהם אסורים בהנאה,

ישור הנסקל שנגמר דינו על שהרג את קא-ב
האדם או ששכב עם אדם, ונאסר בהנאה
ושוב שחטו, (1) ועגלה ערופה ששחטה לאחר
שנאסרה בהנאה, וצפורי מצורע [שהוא
מביא לטהרתו] ששחטן, (2) ופטר חמור
ששחטו ישראל והוא מפרכס ואינו נבילה, (3)
ובשר שנתבשל בחלב —

אף שכל אלו אסורים בהנאה, הרי כולם
מטמאין טומאת אוכלין.

רבי שמעון אומר:

כולן אין מטמאין טומאת אוכלין כיון
שנאסרו בהנאה, כדמפרש טעמא ואזיל.

ומודה רבי שמעון בבשר בחלב — אף על פי

2. קיימא לן כרבי יוחנן בקדושין נו א, שאותו
ציפור שדינה לישחט הרי היא אסורה, והשניה
שדינה להישלח על פני השדה לא נאסרה
מעולם.

3. כמבואר בחולין קיז ב, שבאופן זה הרי היא
מטמאה טומאת אוכלין ואינה מיטמאה טומאת
נבילה.

8. בזבח תודה צידד להוכיח מכאן, שטהורין
אין נפדין מן התורה; ואילו בחזון איש פרה
סימן ג סק"א כתב להוכיח מכאן שהוא דרבנן.

9. תוספתא היא בעוקצין ג ז, ואינה משנה.

1. אבל אם נסקל, הרי הוא נבילה ומטמא
טומאת נבלות, וכן בצפורי מצורע וכן בפטר
חמור.